

รายงานผลการดำเนินงานโครงการบริการวิชาการแก่สังคม
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

โครงการ การทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

สถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการ
มหาวิทยาลัยทักษิณ

บทสรุปผู้บริหาร

สถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการ ได้ดำเนินการจัดโครงการการทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ด้วยการส่งเสริมการทำเกษตรแบบยั่งยืนที่ยึดหลักการทำเกษตรผสมผสานควบคู่ไปกับการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับบริบทของชุมชน เกิดความมั่นคงทั้งทางด้านรายได้ของเกษตรกร และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน โดยใช้ทุนเดิมของชุมชนทั้งทรัพยากรในชุมชน ความรู้ ภูมิปัญญา สังคมและวัฒนธรรม เป็นกลไกในการขับเคลื่อนและเพิ่มเติมองค์ความรู้ของสถาบัน รวมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานไปสู่จุดเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการดำเนินงานสามารถสามารถผลักดันให้เกิดแปลงสาธิตการทำสวนยางพาราแบบผสมผสานในรูปแบบอินทรีย์ ภายใต้โมเดลสวนยางพาราเพิ่มปารักษ์น้ำ ในพื้นที่ชุมชนตะโหนด จำนวน 1 แปลง และอยู่ในระหว่างการดำเนินการในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาว จำนวน 1 แปลง และในชุมชนบ้านพร้าว จำนวน 1 แปลง นอกจากนี้ได้ดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนใช้ต้นทุนเดิมที่มี มาพัฒนาให้เกิดรูปแบบการทำเกษตรผสมผสานที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนบนพื้นฐานความพอเพียง ได้จำนวน 18 ครัวเรือน โดยเป็นเกษตรกรในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาวและชุมชนบ้านทุ่งเคียน จำนวน 11 ครัวเรือน และชุมชนบ้านพร้าว จำนวน 7 ครัวเรือน และสามารถผลักดันจนเกิดเป็นครัวเรือนต้นแบบการทำเกษตรผสมผสานในแนวทางเกษตรอินทรีย์ จำนวน 11 ครัวเรือน และสามารถส่งเสริมให้มีการปลูกผักอินทรีย์ในโรงเรือน จำนวน 5 ครัวเรือน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนิสิต นักเรียน และผู้สนใจ ด้านการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติด้วยการทำเกษตรที่นำไปสู่ความยั่งยืน เมื่อประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการต่อการดำเนินงานของโครงการ พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 4.49 และมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานมีผลต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 4.68 การดำเนินงานในอนาคตต่อไปทางสถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการยังคงมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานขับเคลื่อนชุมชนเพื่อยกระดับความเข้มแข็งไปสู่ความยั่งยืนที่ตั้งอยู่บนหลักการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งขับเคลื่อนให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาทักษะชีวิตของนิสิตให้เป็นบัณฑิตติดดินที่เห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และสังคม

นางสาววานิด รอดเนียม

ผู้รับผิดชอบโครงการ

มีนาคม 2562

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	2
ส่วนที่ 1 ส่วนนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	4
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	4
1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จ	5
ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ	
2.1 พื้นที่/สถานที่/ระยะเวลาดำเนินการ	6
2.2 กลุ่มเป้าหมาย	6
2.3 วิธีการพัฒนาชุมชน/ผลการพัฒนาชุมชน	6
ส่วนที่ 3 สรุปผลการดำเนินการ	
3.1 สรุปผลการพัฒนาชุมชนในภาพรวม	13
3.2 สรุปผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด	16
3.3 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการบริการวิชาการ	17
3.4 ประโยชน์หรือผลกระทบของการให้บริการวิชาการต่อชุมชนหรือสังคม	17
3.5 การบูรณาการกับพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย	18
3.6 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	19
ภาคผนวก	
ภาคผนวก 1 รูปภาพกิจกรรม	21
ภาคผนวก 2 สำเนาหนังสือขออนุมัติดำเนินโครงการพร้อมโครงการที่ได้รับอนุมัติ	37
ภาคผนวก 3 สรุปค่าใช้จ่ายพร้อมสำเนาหลักฐานการใช้จ่ายเงินตามจริง	39
ภาคผนวก 4 แบบสอบถามหรือแบบประเมินโครงการ	43
ภาคผนวก 5 สำเนาหนังสือประสานหรือขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานภายนอก	47
ภาคผนวก 6 สำเนาใบเซ็นชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ	54

ส่วนที่ 1

ส่วนนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ในช่วงที่ผ่านมาการพัฒนาการเกษตรของไทยมุ่งเน้นการผลิตแบบอุตสาหกรรมและเชิงการค้าเป็นหลัก ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ปรับเปลี่ยนการทำเกษตรจากแบบวิถีดั้งเดิมที่พึ่งพาธรรมชาติด้วยการทำเกษตรผสมผสาน มาทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่ปลูกพืชเศรษฐกิจตามความต้องการของตลาดและพึ่งพาอาศัยปัจจัยภายนอก ทั้งปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตรในปริมาณมาก เป็นตัวควบคุมการผลิตทั้งเร่งการเจริญเติบโตและกำจัดศัตรูพืช เพื่อให้ผลผลิตที่ได้มีความสวยงามและมีปริมาณสูง โดยมุ่งหวังการสร้างรายได้เป็นหลัก แต่ผลที่เกิดขึ้นกลับพบว่าเมื่อปลูกพืชชนิดเดียวกันไปเรื่อยๆ ผลผลิตที่ได้ออกมานั้นล้นตลาด ส่งผลให้ราคาตกต่ำ เกษตรกรบางรายต้องยอมขายในราคาที่ขาดทุนเนื่องจากหากเก็บไว้นานผลผลิตจะเน่าและเสียหาย และปัญหาที่ตามมาอีกประการคือเกิดสารพิษตกค้างในผลผลิตและสิ่งแวดล้อม และมีการขยายพื้นที่ผลิตด้วยการบุกรุกพื้นที่ป่า ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้นับเป็นอย่างมาก ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีการรณรงค์การทำเกษตรที่นำไปสู่ความยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการทำเกษตรผสมผสานนับเป็นหนึ่งในทางเลือกที่มีศักยภาพในการพัฒนาเกษตรกรรมสู่ความยั่งยืน จากปัญหาดังกล่าว สถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งมีภารกิจในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้จัดโครงการบริการวิชาการนี้ขึ้นเพื่อเสริมสร้างอาชีพและรายได้ที่ยั่งยืนให้แก่เกษตรกร ด้วยการทำเกษตรผสมผสานที่เน้นให้เกษตรกรเกิดการพึ่งพาตนเองและใช้ต้นทุนทรัพยากรการเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หลักการคือสร้างต้นแบบที่เห็นผลเชิงประจักษ์ให้แก่เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย และให้เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จสู่เกษตรกรผู้สนใจรายอื่น และเพื่อให้เกิดการยอมรับกรอบคิดการปรับเปลี่ยนวิถีการทำเกษตรที่มีความหลากหลายของชนิดพืชในรูปแบบผสมผสานในแนวทางระบบอินทรีย์ เพื่อให้เป็นสวนผสมผสานที่สมบูรณ์แบบและมีมูลค่าที่สูงขึ้น มีความมั่นคงทั้งทางด้านรายได้ของเกษตรกร ปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสานที่เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างยั่งยืน

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 มิติเชิงเศรษฐกิจ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำสวนยางพาราเชิงเดี่ยวหรือสวนผลไม้เชิงเดี่ยว และลดค่าใช้จ่ายในการใช้สารเคมีทางการเกษตร

1.3.2 มิติเชิงสิ่งแวดล้อม ช่วยลดปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีในดินและน้ำ และเพิ่มปริมาณไม้ป่าในพื้นที่กรรมสิทธิ์ ลดการชะล้างหน้าดินจากการที่ปลูกพืชหลายชนิด

1.3.3 มิติทางสุขภาพ ทำให้สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้นจากการลดใช้สารเคมี

1.4 ผลการดำเนินงาน (เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ เชิงเวลา และเชิงต้นทุน)

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ผลผลิต/ผลลัพธ์ของโครงการ/ตัวชี้วัด		หน่วย	เป้าหมาย
ระดับผลผลิต			
เชิงปริมาณ	จำนวนผู้รับบริการ	คน	200
เชิงคุณภาพ	ความพึงพอใจของผู้รับบริการในกระบวนการให้บริการ	ร้อยละ	85
	การดำเนินโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	ร้อยละ	85
เชิงเวลา	โครงการแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด	ร้อยละ	85
เชิงต้นทุน	ค่าใช้จ่ายของโครงการเป็นไปตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร	บาท	270,000
ระดับผลลัพธ์			
เชิงปริมาณ	ผู้รับบริการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	ร้อยละ	80
เชิงคุณภาพ	ความพึงพอใจของผู้รับบริการวิชาการและวิชาชีพต่อประโยชน์จากการบริการ	ร้อยละ	80

ส่วนที่ 2

วิธีการพัฒนาชุมชน

2.1 พื้นที่/สถานที่/ระยะเวลาดำเนินการ

2.1.1 พื้นที่/สถานที่ดำเนินโครงการ

- 1) ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา หมู่ที่ 8 ต.บ้านพร้าว อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง
- 2) ชุมชนบ้านศาลาน้ำ หมู่ที่ 3 ต.โคกม่วง อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง
- 3) ชุมชนบ้านทุ่งยาว หมู่ที่ 11 ต.โคกม่วง อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง
- 4) ชุมชนบ้านทุ่งเคียน หมู่ที่ 13 ต.โคกม่วง อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง
- 5) ชุมชนตะโหมด ต.ตะโหมด อ.ตะโหมด จ.พัทลุง

2.1.2 เริ่มต้นโครงการ เดือน ตุลาคม 2560 สิ้นสุดโครงการ เดือน กันยายน 2561

2.2 กลุ่มเป้าหมาย

- 1) เกษตรกรในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา ชุมชนบ้านศาลาน้ำ ชุมชนบ้านทุ่งยาว ชุมชนบ้านทุ่งเคียน และชุมชนตะโหมด จังหวัดพัทลุง จำนวน 55 คน
- 2) นิสิตและบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 445 คน

2.3 วิธีการพัฒนาชุมชน/ผลการพัฒนาชุมชน

2.3.1 สภาพก่อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จากการดำเนินโครงการบริการวิชาการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ผ่านกิจกรรมการประชุมหารือเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและการสำรวจรวบรวมข้อมูลของชุมชนเป้าหมาย พบว่าชุมชนเป้าหมายแต่ละชุมชนมีสภาพบริบทของชุมชนก่อนดำเนินโครงการ ดังนี้

- 1) ชุมชนบ้านทุ่งยาว หมู่ที่ 11 และชุมชนบ้านทุ่งเคียน หมู่ที่ 13 ตำบลโคกม่วง จังหวัดพัทลุง เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย มีสภาพพื้นที่ลักษณะเป็นเนินเขาและที่ราบลุ่ม ทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ได้แก่ ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ปลูกพืชผักสวนครัวบริเวณรอบบ้าน เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ไก่ เป็ด และมีการขุดบ่อสำหรับเลี้ยงปลา มีการประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไปเพียงเล็กน้อย โดยรูปแบบการทำเกษตรของเกษตรกรในชุมชนนิยมทำแบบเชิงเดี่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสวนยางพาราและสวนผลไม้แบบเชิงเดี่ยว ซึ่งเป็นวิธีการเพาะปลูกที่จัดการง่าย ด้วยการอาศัยสารเคมีทางการเกษตรเป็นตัวควบคุมการผลิตทั้งเร่งการเจริญเติบโต กำจัดศัตรูพืช เพื่อให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณและคุณภาพสูง แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้เกษตรกรมีรายได้จากผลผลิตยางหรือผลไม้เพียงอย่างเดียว ในขณะที่สถานการณ์ราคา

ผลผลิตทางการเกษตรในปัจจุบันมีความผันผวนตลอดเวลา มีความไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับกลไกตลาด โดยเฉพาะราคาขายพาราที่ตกต่ำลงมาก ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ที่ไม่เพียงพอและไม่มั่นคง นอกจากนี้การใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตรเป็นเวลานาน ทำให้คุณภาพของดินเสื่อมลงกลายเป็นดินที่ไม่เหมาะต่อการเจริญเติบโตของพืช เกษตรกรจึงต้องเพิ่มปริมาณปุ๋ยเคมีเพื่อให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ ซึ่งนำไปสู่ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งการใช้สารเคมีในปริมาณมากทำให้เกิดผลตกค้างของสารเคมีในดิน น้ำ และผลผลิต ส่งผลเสียต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค ปัญหาทางการเกษตรที่เกิดขึ้นอีกประการของชุมชนบ้านทุ่งยาวคือช่วงหน้าแล้งมีน้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตร อย่างไรก็ตาม ชุมชนบ้านทุ่งยาวมีเกษตรกรบางส่วนที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรที่นำไปสู่ความยั่งยืนด้วยการปลูกพืชหลายอย่างในพื้นที่เกษตรของตัวเอง เพียงแต่ยังขาดการจัดการที่ดีเพื่อให้ต่อโจทย์ที่สามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้ และที่สำคัญชุมชนแห่งนี้มีต้นทุนของชุมชนที่เป็นจุดเด่นคือผู้นำชุมชนและทีมงานมีความเข้มแข็งในการทำงานพัฒนาชุมชนในรูปแบบการทำงานเป็นทีม และมีความกระตือรือร้นสนใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีจิตอาสา และมีความเสียสละ

2) ชุมชนบ้านพร้าว หมู่ที่ 3 (ชุมชนบ้านศาลาน้ำ) และหมู่ที่ 8 (ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา) ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง มีสภาพบริบทของชุมชนเช่นเดียวกับชุมชนบ้านทุ่งยาว โดยเกษตรกรในชุมชนส่วนใหญ่ทำอาชีพสวนยางพาราและสวนผลไม้ในรูปแบบเกษตรเชิงเดี่ยวเป็นหลัก รองลงมาปลูกพืชผักและเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว หมู ไก่พื้นบ้าน และปลา เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบเคมีที่ใช้ทั้งปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงและโรคพืช และยากำจัดวัชพืช เป็นปัจจัยการผลิต ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูงไม่สมดุลกับรายได้ที่เกิดขึ้น แต่มีเกษตรกรบางครัวเรือนมีการทำเกษตรแบบผสมผสานที่สามารถสร้างรายได้จากผลผลิตที่หลากหลาย เช่น ปลูกมังคุดผสมผสานกับทุเรียน ลองกอง เงาะ หรือบางครัวเรือนปลูกกล้วยผสมผสานกับมะนาว เป็นต้น

3) ชุมชนตะโหนด ตำบลตะโหนด อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณร้อยละ 70 เป็นสวนยางพาราเชิงเดี่ยวที่ใช้ระบบการปลูกยางติดตาชำถุงที่ไม่มีรากแก้ว มีการใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า และการไถพรวน ส่งผลให้เกิดปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีทั้งในดินและในน้ำ เกิดการชะล้างหน้าดินทำให้ดินเสื่อมโทรม เกิดน้ำป่าไหลหลากและท่วมในฤดูฝน และบางแห่งเกิดดินถล่มเพราะต้นยางไม่มีรากแก้วคอยยึดดินเอาไว้ อีกทั้งต้นยางให้ผลผลิตต่ำและมีอายุการให้ผลผลิตสั้น ด้วยเหตุนี้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2560 สถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการจึงดำเนินโครงการบริการวิชาการในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการทำเกษตรแบบยั่งยืนในรูปแบบ “โมเดลสวนยางพาราเพิ่มปารักษ์น้ำ” ภายใต้กรอบคิดที่ปลูกยางพาราที่มีรากแก้วร่วมกับไม้ป่าที่มีระยะห่างระหว่างต้นที่สอดคล้องกับธรรมชาติ โดยออกแบบให้มีการปลูกยางระยะ 10x10 เมตร และมีการปลูกไม้ร่วมหลากหลายชนิด ทั้งไม้ผล ไม้ป่า และสมุนไพร และมีการจัดการในระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งในปี พ.ศ. 2558 พระครูประยุตธรรมธัช เจ้าคณะตำบลตะโหนด ได้บริจาคที่ดินประมาณ 2 ไร่ 2 งาน ให้ใช้แปลงทดลองเพื่อเป็นฐานการเรียนรู้ ทางสถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ จึงดำเนินการปลูกยางพาราที่มีรากแก้วระยะ 10x10 เมตร จำนวน 32 ต้น และปลูกพืชผักอายุสั้นได้แก่ แตงกวา ผักสลัด ถั่วฝักยาว มะเขือ พริก ปลูกไม้ผลขนาดเล็กได้แก่ มะเดื่อฝรั่ง ฝรั่ง น้อยหน่า พุทรา และมะละกอ เพื่อประเมินการเจริญเติบโต โรคและแมลง ผลผลิตและรายได้ และสถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ ได้ใช้แปลงทดลองดังกล่าวเป็นแหล่งการเรียนรู้ในการถ่ายทอดกรอบคิดการทำสวนยางพาราเพิ่มปารักษ์น้ำให้กับเกษตรกรในชุมชนเครือข่ายของสถาบัน นิสิต นักเรียนและผู้สนใจทั่วไป เป็นจำนวนมากกว่าหนึ่งพันคน และเป็นแหล่งในการศึกษาค

ดูงานเพื่อค้นหาโจทย์วิจัยชุมชนทางด้านการจัดการเกษตรสู่ความยั่งยืนของหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

2.3.2 การมีส่วนร่วมและการยอมรับของสังคมเป้าหมาย

การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการดำเนินโครงการ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ ดังนั้นในการดำเนินงานของโครงการนี้ สถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป้าหมายทั้งชุมชนบ้านทุ่งยาว ชุมชนบ้านทุ่งเคียน ชุมชนบ้านศาลาน้ำ ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา และชุมชนตะโหมด โดยเปิดโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นที่ยอมรับและต้องการร่วมกัน ซึ่งทางโครงการได้สร้างการมีส่วนร่วมในดำเนินงานในรูปแบบการปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น และการร่วมตัดสินใจในรูปแบบการทำเกษตรผสมผสานที่ตอบโจทย์ของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ผ่านกิจกรรมการประชุมวางแผนการดำเนินงานของโครงการ การดำเนินการพัฒนากลุ่มสวนยางและสวนผลไม้ผสมผสาน สำรวจและคัดเลือกครัวเรือนต้นแบบที่มีต้นทุนความพร้อม ส่งเสริมและพัฒนาครัวเรือนต้นแบบเพื่อขับเคลื่อนครัวเรือนต้นแบบสู่การทำสวนยางพาราและสวนผลไม้ผสมผสาน และจัดกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการสู่ผู้สนใจ

2.3.3 กระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

การดำเนินงานของโครงการมีหลักการที่สำคัญคือ ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ปัญหาชุมชน และจัดลำดับความต้องการและปัญหาชุมชน และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป้าหมายเพื่อให้การดำเนินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยกระบวนการดำเนินกิจกรรมของโครงการ มีดังนี้

1) ศึกษาชุมชนเป้าหมายที่จะดำเนินงานในโครงการ เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลสำหรับนำมาเขียนข้อเสนอโครงการบริการวิชาการที่ตอบโจทย์บริบทของชุมชน

2) ประชุมวางแผนการดำเนินงานของโครงการ โดยระดมความคิดเห็นจากชุมชนเป้าหมายและคณะทำงานในส่วนงาน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สำหรับวางแผนการดำเนินและรูปแบบกิจกรรมของโครงการ ให้สามารถดำเนินงานได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการและตรงตามความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมทั้งให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ

3) ดำเนินการพัฒนากลุ่มสวนยางและสวนผลไม้ผสมผสาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1) พัฒนาศูนย์เรียนรู้สวนยางพาราเพิ่มปารักษ์น้ำและแปลงเกษตรผสมผสานของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ 2560 เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้สวนยางพาราเพิ่มปารักษ์น้ำและแปลงเกษตรผสมผสานให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น โดยดำเนินการปลูกไม้ผล พืชสมุนไพร พืชผัก ไม้ป่า เป็นต้น และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์การเจริญเติบโต โรคและแมลง และผลผลิตของพืช

3.2) สำรวจและคัดเลือกครัวเรือนต้นแบบเพื่อเข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ 2561 เพื่อให้ได้ครัวเรือนที่เหมาะสมต่อการดำเนินกิจกรรมและสามารถใช้เป็นครัวเรือนต้นแบบที่เป็นตัวอย่างให้กับคนในชุมชนได้ โดย

ศึกษาข้อมูลต้นทุนเดิมที่มีในแต่ละพื้นที่ เช่น มีแปลงสวนยางหรือสวนผลไม้ และคัดเลือกเกษตรกรที่มีความพร้อมที่จะสามารถต่อยอดไปสู่การจัดการเกษตรผสมผสานที่ยั่งยืนได้

3.3) ส่งเสริมและพัฒนาครัวเรือนต้นแบบในแต่ละชุมชน ด้วยการร่วมกันกำหนดรูปแบบการจัดการระบบเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่แปลงเกษตรของครัวเรือนต้นแบบในแต่ละพื้นที่ ดำเนินการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานบนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เปิดโอกาสให้แต่ละชุมชนได้ศึกษาการทำเกษตรและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน และขับเคลื่อนครัวเรือนต้นแบบสู่การทำสวนยางพาราและสวนผลไม้ผสมผสาน เช่น ปรับปรุงพื้นที่แปลงเกษตร จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ดำเนินการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิด ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเองด้วยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง เป็นต้น ซึ่งเกษตรกรครัวเรือนต้นแบบสามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในพื้นที่เกษตรของตัวเองให้เป็นสวนผสมผสานที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นสวนต้นแบบที่เป็นแหล่งเรียนรู้ให้นิสิตและนักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงเพื่อสร้างกรอบคิด ให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ และจิตใจ อีกทั้งสามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานของผู้สนใจเกี่ยวกับการทำเกษตรที่นำไปสู่ความยั่งยืน

4) จัดกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการสู่เกษตรกรในแต่ละชุมชนและผู้สนใจ เพื่อขยายผลการดำเนินโครงการและเผยแพร่องค์ความรู้การทำสวนยางพาราเพิ่มป่ารักษน้ำและการทำเกษตรผสมผสานบนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนเป้าหมายและชุมชนอื่นเพิ่มขึ้น

5) ติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น สำหรับเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินโครงการในครั้งต่อไป

2.3.4 ความรู้ความเชี่ยวชาญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น

องค์ความรู้และความเชี่ยวชาญที่นำไปสู่การจัดโครงการทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน แบ่งเป็นองค์ความรู้และงานวิจัย ประกอบด้วย

1) องค์ความรู้จากการถอดภูมิปัญญาการทำสวนยางพาราในอดีต เกษตรกรจะเข้าไปตัดไม้เนื้อใหญ่ในป่าแล้วเผาทิ้ง จากนั้นจะปลูกพืชล้มลุกอื่นๆ เช่น ข้าวไร่ มะเขือ พริก พักและข้าวโพด ก่อนที่จะปลูกยาง แต่ในบางพื้นที่อาจจะปลูกยางควบคู่ไปด้วย การปลูกยางจะใช้เมล็ดที่เก็บมาจากต้นแม่ที่ให้ผลผลิตดี บางพื้นที่จะมีการปลูกพืชยืนต้นอื่นๆ แซมยางพาราไปด้วย เช่น สะตอ และเนียง เป็นต้น หลังจากนั้นจะปล่อยให้ไม้ป่าหลากหลายชนิดทั้งที่งอกขึ้นใหม่และแตกแขนงจากต้นเดิม เจริญเติบโตไปพร้อมๆ กับต้นยาง เกิดเป็นป่าเล็กๆ ปกคลุมเต็มพื้นที่ เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 7-8 ปี ต้นยางโตขึ้นมีขนาดเหมาะสมต่อการกรีดยาง เกษตรกรจะถางทางเดินตามแนวแถวยาง และปล่อยให้ต้นไม้ต่างๆ ที่อยู่ระหว่างแถวยางคงอยู่ต่อไป พืชที่งอกขึ้นใหม่ปกคลุมดินให้ชุ่มชื้นมีจุลินทรีย์และสัตว์หน้าดินคอยทำหน้าที่เติมธาตุอาหารให้กับต้นยางอย่างต่อเนื่อง การชะล้างหน้าดินก็เกิดขึ้นน้อย เพราะมีสภาพคล้ายกับป่าธรรมชาติจึงเรียกว่า “ป่ายาง” และการถอดองค์ความรู้จากพันธุ์กระโดนและสวนวิถีพุทธ เพื่อใช้เป็นกรอบคิดในการทำสวนยางพาราเพิ่มป่ารักษน้ำ ที่ใช้ระยะปลูกยางห่าง และมีไม้อื่นปลูกร่วมในสวนยางพารา

2) องค์ความรู้ที่เกิดจากการให้บริการวิชาการที่ได้ดำเนินการมาในแต่ละปี รวบรวมเป็นองค์ความรู้ และนำมาใช้เป็นองค์ความรู้เรื่อง ปรับกระบวนการทัศนการทำสวนยางพาราเชิงเดี่ยวสู่วิถีเกษตรผสมผสาน

3) ความรู้จากงานวิจัยที่ทางสถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ ดำเนินการวิจัย และร่วมวิจัยกับนักวิจัย ชุมชนสภากาลานวัดตะโหมด จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

3.1) การใช้เทคโนโลยีชีวภาพคัดเลือกพันธุ์อย่างที่ได้ผลผลิตสูง

3.2) การเปรียบเทียบการเจริญเติบโต มูลค่าทางเศรษฐกิจ สมบัติทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ ระหว่างสวนยางพาราที่ปลูกตะเคียนทองร่วมกับสวนยางพาราเชิงเดี่ยว กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

3.3) ผลของปุ๋ย ICOFIS สูตร 5 และปุ๋ยเคมีต่อผลผลิตและคุณสมบัติดินในสวนยางพาราพันธุ์ BPM24 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

3.4) ผลของปุ๋ย ICOFIS สูตร 5 และธาตุอาหารรองต่ออาการเปลือกแห้งในยางพาราสายพันธุ์ RRIM600

2.3.5 การคาดการณ์สิ่งที่จะตามมาหลังจากการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้ว

การคาดการณ์สิ่งที่จะตามมาหลังจากการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้ว ภายหลังจากสถาบันได้ ดำเนินการโครงการตามแผนการดำเนินโครงการ คาดการณ์ว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมีดังนี้

1) **ด้านเศรษฐกิจ** การที่แต่ละชุมชนสามารถปรับกระบวนการทำเกษตรเชิงเดี่ยว มาเป็น รูปแบบเกษตรผสมผสานภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์บนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยให้ เกษตรกรมีภูมิคุ้มกันและลดความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของราคาผลผลิตยาง และช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ที่ มั่นคงจากการปลูกพืชแบบผสมผสานที่มีความหลากหลายของผลผลิตทั้งในสวนยางพาราและสวนผลไม้

2) **ด้านสิ่งแวดล้อม** เมื่อเกษตรกรดำเนินการปลูกพืชแบบผสมผสานภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ จะช่วยลดปัญหาสารพิษตกค้างในสิ่งแวดล้อม ช่วยเพิ่มปริมาณต้นไม้ในสวนยางพาราและสวนผลไม้และเมื่อพืช เติบโตเต็มรูปแบบจะสามารถช่วยลดการชะล้างพังทลายของดินได้ในอนาคต

3) **ด้านสุขภาวะ/สาธารณสุข** เมื่อเกษตรกรในแต่ละชุมชน สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำ เกษตรจากเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นรูปแบบเกษตรแบบผสมผสานภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ เชื่อว่าเกษตรกร สามารถลดการใช้สารเคมีลงจำนวน ไม่ต่ำกว่า 5-10% ซึ่งหมายถึงว่าเกษตรกรลดการสัมผัสกับสารเคมีเหล่านั้น ลง นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมสวนยางพาราเพิ่มป่ารักษน้ำ ช่วยลดการปนเปื้อนของสารเคมี ในดิน แหล่งน้ำ ช่วยให้คนในชุมชนมีสุขภาพดีขึ้น

2.3.6 การประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

การประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการ ทางสถาบันได้ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น 2 รูปแบบ คือ 1) ใช้วิธีการลงพื้นที่สอบถามพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมโครงการ หลังจากดำเนินงานไปแล้วเป็นเวลา 6 เดือน เพื่อติดตามผลจากการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดรูปแบบการทำเกษตรผสมผสานในพื้นที่แต่ละชุมชน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงในระหว่างการทำงานให้เข้ากับบริบทของแต่ละชุมชน 2) การประเมินผลหลังจากดำเนินโครงการเป็นเวลา 12 เดือน เป็นการประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายเปลี่ยนมาทำเกษตรแบบผสมผสาน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการประเมิน ซึ่งข้อมูลที่สอบถามมี 5 ประเด็นหลัก คือ 1) ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ 2) ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ 3) ด้านความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านบทบาทของสถาบัน / มหาวิทยาลัย 5) ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การแปลผลข้อมูล ในการแปลความหมายของข้อมูล แปลผลจากค่าเฉลี่ย โดยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	ความหมาย	พึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	ความหมาย	พึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	ความหมาย	พึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	ความหมาย	พึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	ความหมาย	พึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการที่มีต่อโครงการพบว่า มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 คิดเป็นร้อยละ 89.8 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของโครงการนี้ตรงกับความต้องการของชุมชนและสามารถช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดการพัฒนาได้

2.3.7 แนวทางการติดตามและธำรงรักษา

การดำเนินงานอย่างจริงจังและมีความต่อเนื่อง นับเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนไปสู่เป้าหมายที่ประสบความสำเร็จได้ ทางสถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ ได้ยึดหลักแนวทางนี้ในการดำเนินงานร่วมกับชุมชนมาตลอดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการดำเนินงานของโครงการนี้ก็เช่นเดียวกัน ทีมงานสถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ ได้ลงพื้นที่เพื่อดำเนินงานและติดตามงานอย่างต่อเนื่องทั้งกิจกรรมที่ดำเนินการในปีนี้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้วในปีที่ผ่านมา ทำให้สามารถจัดการปัญหาหรือพัฒนาปรับปรุงเพิ่มเติมกิจกรรมของโครงการให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับปัญหา ความต้องการ และบริบทของชุมชนนั้นๆ จนเกิดเป็นครัวเรือนต้นแบบการทำเกษตรผสมผสานในแนวทางเกษตรอินทรีย์ตามวิถีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลให้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมีรายได้เลี้ยงครอบครัวเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ทางสถาบันได้ใช้วิธีการพัฒนาครัวเรือนต้นแบบเพื่อยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนิสิต เกษตรกร และบุคคลทั่วไปที่สนใจ โดยพัฒนาครัวเรือนต้นแบบในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาวและชุมชนบ้านทุ่งเคียน จำนวน 11 ครัวเรือน เป็นฐานการเรียนรู้การทำเกษตร

ผสมผสานที่สอดคล้องกับธรรมชาติและบริบทของชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับนิสิตรายวิชา
วิถีชุมชนท้องถิ่น ให้นิสิตได้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ที่สามารถสร้าง
รายได้อย่างพอเพียงและเพียงพอด้วยการพึ่งพาตนเอง อีกทั้งเป็นแหล่งศึกษาดูงานของบุคคลทั่วไป เช่น
คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะพยาบาล
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ และชุมชนเครือข่าย เป็นต้น ทำให้สามารถเผยแพร่องค์ความรู้และผลการดำเนินงาน
ของโครงการสู่วงกว้าง และในขณะเดียวกันทำให้เกษตรกรครัวเรือนต้นแบบเกิดพัฒนาทักษะการถ่ายทอดความรู้
และพัฒนาหรือดำเนินกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมต่อการศึกษาดูงาน
ของผู้สนใจ

ส่วนที่ 3

สรุปผลการดำเนินการ

3.1 สรุปผลการดำเนินการในภาพรวม

สถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการดำเนินโครงการทำเกษตรผสมผสานเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 ได้แล้วเสร็จทุกกิจกรรม โดยมีผลการดำเนินงานในภาพรวม ดังนี้

3.1.1 ประชุมวางแผนการดำเนินงานของโครงการ

ทำการสำรวจชุมชนเป้าหมายและประชุมระดมความคิดเห็นจากชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์ในการวางแผนการดำเนินงาน โดยได้จัดประชุมร่วมกับผู้นำชุมชน และสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชนตะโหนด ชุมชนบ้านทุ่งยาว ชุมชนบ้านศาลาน้ำ และชุมชนทุ่งลานโยพัฒนา เมื่อวันที่ 2 ต.ค. 2560, 4 ต.ค. 2560 และ 22 ม.ค. 2561 ผลการประชุมทำให้ทราบปัญหาและความต้องการของแต่ละชุมชน สามารถนำมาวิเคราะห์และวางแผนร่วมกับคณะทำงานในหน่วยงาน (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 1-4)

3.1.2 พัฒนาศูนย์เรียนรู้สวนยางพาราเพิ่มปารักษ์น้ำ

ดำเนินการสานต่อการพัฒนาสวนยางพาราเพิ่มปารักษ์น้ำในพื้นที่ชุมชนตะโหนด ด้วยการจัดการภายในแปลง เช่น กำจัดวัชพืช ป้องกันโรคและแมลงโดยชีววิธี บำรุงดิน และบำรุงต้นพืชที่ปลูกไว้แล้วด้วยปุ๋ยอินทรีย์เป็นระยะ (ทั้งยางพารา น้อยหน่า พุทรา และมะละกอ) ให้มีความสมบูรณ์พร้อมออกดอกออกผล และปลูกพืชเพิ่มเติมให้หลากหลายชนิดมากขึ้น เช่น สลัด ข้าวโพด แตงกวา ถั่วฝักยาว พริกขี้หนู และพืชสมุนไพร เป็นต้น (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 5) ส่วนในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาว หมู่ที่ 11 ตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ผลจากการขับเคลื่อนของโครงการบริการวิชาการปีงบประมาณ 2560 ทำให้สามารถต่อยอดและขยายผลกรอบคิดการทำสวนยางพาราแบบผสมผสานจากชุมชนตะโหนดสู่ชุมชนบ้านทุ่งยาว ได้จำนวน 1 ราย คือ นายสมมิตร ปานเพชร เป็นพื้นที่จำนวน 3 ไร่ จึงได้ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานในแนวทางการระบบอินทรีย์ที่ตั้งอยู่บนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรับปรุงพื้นที่แปลงเกษตร ปรับปรุงและบำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ดำเนินการปลูกยางพาราและพืชร่วมที่หลากหลายชนิด เช่น แตงกวา ถั่วฝักยาว ฝรั่ง มะนาว (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 6) และจัดทำโรงเรียนปลูกผักอินทรีย์ในแปลงสวนยางพารา จำนวน 2 โรงเรียน โดยปลูกผักสลัดชนิดต่างๆ คะน้า กะหล่ำปลี เป็นต้น ก่อให้เกิดผลผลิตที่สร้างรายได้และเป็นรูปธรรม และได้ต่อยอดขยายกรอบคิดไปสู่ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ได้จำนวน 1 ราย คือ นางจุรี พรหมแก้ว เป็นพื้นที่จำนวน 2 ไร่ โดยได้ดำเนินการปรับปรุงดินด้วยการปลูกปอเทืองและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปรับสภาพพื้นที่แปลง และส่งเสริมการปลูกพืชระยะสั้นในเบื้องต้น เช่น ข้าวโพดหวาน 1351 และข้าวโพดพันธุ์ราชินีทับทิมสยาม รวมทั้งการปลูกผักอินทรีย์ในโรงเรียน ได้แก่ ผักสลัด คะน้า ผักกาดขาว ซึ่งผลผลิตที่ได้สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 7)

3.1.3 ส่งเสริมและพัฒนาครัวเรือนต้นแบบในแต่ละชุมชน

ได้ดำเนินการสำรวจบริบทในพื้นที่แต่ละชุมชนและนำข้อมูลที่ได้ในแต่ละพื้นที่เป้าหมายมาใช้เป็นทุนในการจัดรูปแบบการขับเคลื่อนครัวเรือนเป้าหมายที่คัดเลือกเข้าร่วมโครงการ (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 8-10) และดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาครัวเรือนต้นแบบในแต่ละชุมชน ด้วยการจัดการระบบเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์ให้เหมาะกับบริบทของพื้นที่แปลงเกษตรของครัวเรือนต้นแบบในแต่ละพื้นที่ ผลการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่มีดังนี้

1) พื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาวและชุมชนบ้านทุ่งเคียน ตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการทำเกษตรผสมผสานของครัวเรือนต้นแบบตามแนวทางระบบอินทรีย์ โดยแต่ละครัวเรือนจะขับเคลื่อนให้เข้ากับบริบทเดิมที่มีและพัฒนาต่อยอดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น จัดอบรมให้ความรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์ การเลี้ยงสัตว์น้ำให้เกิดประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมีด้วยการขับเคลื่อนร่วมกับโครงการถ่ายทอดระบบการทำเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงให้เกษตรกรทำปุ๋ยอินทรีย์ จนเกษตรกรสามารถรวมกลุ่มกันทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง และสามารถผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับเกษตรกรในพื้นที่ชุมชนและผู้สนใจได้ (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 11) บูรณาการกับโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหารของชุมชน เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงปลาน้ำจืดแบบผสมผสานในบ่อดิน (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 12) การหาพันธุ์พืชที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาปลูกเพิ่มเติม การแก้ปัญหาโรคและแมลงด้วยชีวภัณฑ์จุลินทรีย์ การปรับปรุงสภาพดินให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และได้จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ จำนวน 2 ครั้ง คือ 1) วันที่ 16 กรกฎาคม 2561 ณ ชุมชนบ้านทุ่งยาว อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง และ 2) วันที่ 31 กรกฎาคม 2561 ณ บ้านกล้วยเภา อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง มีเกษตรกรจากพื้นที่ชุมชนตะโหมด อ.ตะโหมด ชุมชนบ้านทุ่งยาว ชุมชนบ้านควนยวน อ.เขาชัยสน ชุมชนบ้านกล้วยเภา อ.ปากพะยูน ชุมชนโตนดด้วน อ.ควนขนุน และชุมชนบ้านพร้าว อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง เข้าร่วมโครงการจำนวน 45 คน (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 14-15) ผลจากการดำเนินงานสามารถขับเคลื่อนให้เกิดครัวเรือนต้นแบบได้จำนวน 11 ครัวเรือน โดยรูปแบบการจัดระบบเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์ในแต่ละครัวเรือน จะมีทั้งการปลูกพืชผักแบบผสมผสาน การปลูกผลไม้แบบผสมผสาน การปลูกพืชผักแซมในสวนยางพารา และการขุดบ่อเลี้ยงปลาในสวนผลไม้ (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 16)

นอกจากนี้ จากการได้ไปขับเคลื่อนการปลูกผักอินทรีย์ในโรงเรือนของนายสมมิตร ปานเพชร จนได้ผลผลิตที่ดีและสร้างรายได้เป็นที่น่าพอใจ ทำให้คนในชุมชนบ้านทุ่งยาวและบ้านทุ่งเคียนเกิดความตื่นตัวและมีความสนใจ จนสามารถส่งเสริมให้เกิดการปลูกผักอินทรีย์ในโรงเรือนเพิ่มขึ้น เป็นจำนวนทั้งหมด 7 โรงเรือน ในแปลงเกษตรกร 5 ครัวเรือน ได้แก่ นายสมมิตร ปานเพชร นายมนูญ สุจริตน์ นายสมชาย เรืองพุทธ นายพันธ์ นุ่นด้วง และนายทวี จันทร์ขาว ซึ่งทางสถาบันส่งเสริมให้ปลูกพืชที่มีมูลค่าทางตลาด โดยเฉพาะผักสลัดชนิดต่างๆ ค่ะน้าฮ่องกง ค่ะน้าเห็ดหอม ค่ะน้ายอด กะหล่ำปลี กวางตุ้งฮ่องเต้สีเขียวและสีม่วง และผักชี เป็นต้น (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 13) รวมทั้งได้ประสานหาช่องทางตลาดเพื่อวางจำหน่ายผลผลิตที่เกิดขึ้น ได้แก่ ร้านกาแฟสดบ้านไม้ ร้าน Mesalad ตลาดกรีนมั่งมึงแบบไทย และขายผ่านร้าน TSU Green Shop ในมหาวิทยาลัยทักษิณ จนสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายได้ อีกทั้งได้ส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลผลิตผักสลัดเป็นสลัดโรล (ครัวเรือนนายทวี จันทร์ขาว) เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้สูงขึ้น สิ่งนี้เป็นแนวทางการใช้ตลาดเป็นตัวนำการผลิต ซึ่ง

เป็นแรงขับเคลื่อนในคนในชุมชนบ้านทุ่งยาวและบ้านทุ่งเคียนเห็นความสำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์และเห็นผลจากการดำเนินงานโครงการ ทำให้ชุมชนเกิดการยอมรับในกรอบคิดและร่วมสานต่อโครงการให้เห็นผลอย่างต่อเนื่อง และชุมชนแห่งนี้กำลังได้รับความสนใจจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อเข้าไปเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของโครงการไปสู่ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสถาบันปฏิบัติการชุมชนได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมกันขับเคลื่อนชุมชนสู่ความเข้มแข็งกับชุมชนตะโหมด ชุมชนบ้านทุ่งยาว บริษัทไทยฟอร์โมซา พลาสติกอินดัสทรี จำกัด และบริษัทแอร์โรเอ็นเอเบิล จำกัด ด้วยการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2561 (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 23)

2) พื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนาและชุมชนบ้านศาลาน้ำ ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการทำเกษตรผสมผสานของครัวเรือนต้นแบบตามแนวทางระบบอินทรีย์ เช่นเดียวกับชุมชนบ้านทุ่งยาวและชุมชนบ้านทุ่งเคียน ด้วยการใช้ต้นทุนเดิมที่เกษตรกรมีในพื้นที่ของตัวเองและเพิ่มเติมองค์ความรู้ใหม่ให้เข้ากับบริบทเดิมที่มีและพัฒนาต่อยอดให้เห็นผลที่เป็นรูปธรรมขึ้น โดยได้ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานในแนวทางเกษตรอินทรีย์ ให้ความรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์และส่งเสริมการทำปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับโครงการถ่ายทอดระบบการทำเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง เพื่อนำไปใช้ในพื้นที่แปลงเกษตรของตนเอง (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 18) โดยมีเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่หมู่ที่ 8 ได้นำปุ๋ยอินทรีย์ไปปรับใช้ จำนวน 10 คน และพื้นที่หมู่ที่ 3 จำนวน 5 คน นอกจากนี้ได้ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชที่หลากหลายและการปลูกผักในโรงเรือนในพื้นที่แปลงของนางจรี พรหมแก้ว (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 20) ส่งเสริมการเลี้ยงปูนาในพื้นที่แปลงเกษตรผสมผสานของนายเจริญ รัตนโกศัย และอยู่ในระหว่างการส่งเสริมให้มีการปลูกผักในโรงเรือนในพื้นที่ชุมชนบ้านศาลาน้ำ จำนวน 1 โรงเรือน ผลผลิตที่เกิดขึ้น (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 21) ได้ติดต่อประสานตลาดเพื่อขายสินค้า เช่น ตลาดต้นไม้ชายคลอง และช่วยนำมาขายในมหาวิทยาลัยผ่านร้าน TSU Green Shop การขับเคลื่อนในพื้นที่ชุมชนบ้านพร้าวทั้งสองหมู่บ้านจำเป็นต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาต่อยอดเพิ่มเติมในโครงการต่อไป เพื่อนำไปสู่ครัวเรือนต้นแบบการทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณและผู้สนใจ

3.1.4 จัดกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จของครัวเรือนต้นแบบสู่เกษตรกรและผู้สนใจ

ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จของครัวเรือนต้นแบบสู่เกษตรกรและผู้สนใจ ด้วยการเชื่อมประสานหน่วยงานต่างๆ ที่สนใจลงพื้นที่เพื่อศึกษาชุมชน ซึ่งได้จัดกรรมไปทั้งหมด 7 ครั้ง ในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาวและบ้านทุ่งเคียนที่เป็นแหล่งถ่ายทอดความสำเร็จ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในพื้นที่ชุมชนให้กับนิสิตรายวิชาวิถีชุมชนท้องถิ่น จำนวน 2 ครั้ง คณาจารย์และนักวิจัย คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 1 ครั้ง ร่วมกับมูลนิธิรากแก้วเชื่อมประสานคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 2 ครั้ง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จำนวน 1 ครั้ง และเกษตรกรเครือข่ายพื้นที่ชุมชนตะโหมด จำนวน 1 ครั้ง (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 24-30) และทางมหาวิทยาลัยทักษิณได้ขอใช้สถานที่สวนยางพาราเพิ่มปารักษ์น้ำในพื้นที่ชุมชนตะโหมด เพื่อถ่ายทำวิดีโอทัศน์แนะนำมหาวิทยาลัย (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 29) นอกจากนี้ได้จัดกิจกรรมนำความรู้คืนสู่ชุมชนด้วยการจัดนิทรรศการนำผลงานโครงการบริการวิชาการ ชุดโครงการ บ้านพร้าวบ้านฝันปันสุข มาจัดแสดงในงานเกษตรแฟร์

ณ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ระหว่าง 24 ส.ค.-2 ก.ย. 2561 (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 31) ส่งผลให้สามารถเผยแพร่ผลงานของโครงการสู่ผู้สนใจให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น

3.1.5 ติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ

การตรวจเยี่ยม ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานโครงการ โดยคณะทำงานได้ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผลโครงการ พบว่า เป็นโครงการที่ตรงกับความต้องการของชุมชน ชุมชนให้ความสนใจและร่วมมือในการดำเนินงานโครงการเป็นอย่างดี ทำให้ผลที่ได้ตรงไปตามเป้าหมายของโครงการ ชุมชนมีรายได้จากการทำกิจกรรมรูปแบบต่างๆ จนเกิดผลที่เห็นเป็นรูปธรรม และในบางครั้งเรือนที่กิจกรรมยังไม่สมบูรณ์ก็นำมาเป็นข้อมูลเพื่อเพิ่มเติมต่อยอดในการดำเนินโครงการต่อไป (ภาคผนวก 1 ภาพที่ 31) นอกจากนี้หลังจากดำเนินงานของโครงการ เป็นเวลา 12 เดือน ได้ประเมินผลการดำเนินงานของโครงการด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการที่มีความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 คิดเป็น 89.8 เปอร์เซ็นต์ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของโครงการนี้ตรงกับความต้องการของชุมชนและสามารถช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดการพัฒนาได้ (ภาคผนวก 4)

3.2 สรุปผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด

ผลผลิต/ผลลัพธ์ของโครงการ/ตัวชี้วัด		หน่วย	เป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน
ระดับผลผลิต				
เชิงปริมาณ	จำนวนผู้รับบริการ	คน	200	580
เชิงคุณภาพ	ความพึงพอใจของผู้รับบริการในกระบวนการให้บริการ	ร้อยละ	85	87.3
	การดำเนินโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	ร้อยละ	85	95
เชิงเวลา	โครงการแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด	ร้อยละ	85	100
เชิงต้นทุน	ค่าใช้จ่ายของโครงการเป็นไปตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร	บาท	270,000	270,000
ระดับผลลัพธ์				
เชิงปริมาณ	ผู้รับบริการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	ร้อยละ	80	87.50
เชิงคุณภาพ	ความพึงพอใจของผู้รับบริการวิชาการและวิชาชีพต่อประโยชน์จากการบริการ	ร้อยละ	80	89.8

3.3 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการบริการวิชาการ

จากการดำเนินโครงการการทำเกษตรผสมผสานเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน เกิดองค์ความรู้ที่ได้จากการบริการวิชาการ คือ การปลูกพืชผักอินทรีย์ในโรงเรือน เนื่องด้วยสภาพภูมิอากาศของภาคใต้ที่มีช่วงหน้าฝนยาวนานประมาณ 4-5 เดือน ส่งผลให้ไม่สามารถทำเกษตรในสภาพธรรมชาติได้ เพราะเมื่อฝนตกหนักทำให้ผักที่ปลูกเกิดโรครากเน่าโคนเน่า ใบช้ำ หรือบางพื้นที่น้ำท่วมจนไม่สามารถปลูกพืชผักได้ อีกทั้งไม้ผลและยางพาราที่ไม่ให้ผลผลิต ทำให้เกษตรกรขาดรายได้ในช่วงดังกล่าวไป ซึ่งการปลูกพืชผักอินทรีย์ในโรงเรือนนับเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาได้ โดยสถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ ได้ดำเนินการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ในโรงเรือน โดยการดัดแปลงรูปแบบของโรงเรือนจากโรงเรือนที่ปลูกพืชระบบไฮโดรโปนิคส์ โดยทั่วไป เป็นโรงเรือนในรูปแบบที่ทำได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก และมีต้นทุนในการผลิตไม่สูง วัสดุอุปกรณ์ประกอบด้วย มุ้งตาข่ายกันแมลง พลาสติกหลังคาโรงเรือน ท่อ PVC /ไม้/เหล็ก สำหรับทำโครงโรงเรือน และคลิปล็อคสำหรับยึดพลาสติกหรือตาข่าย การปลูกพืชจะปลูกในถุงปลูกและกระบะที่มีส่วนผสมของดินและปุ๋ยอินทรีย์สูตร ICOFIS สูตรต่างๆ โดยทำการเพาะต้นกล้าระยะหนึ่ง จากนั้นย้ายลงปลูกในถุงปลูกหรือกระบะปลูก สำหรับพืชที่ได้ทำการทดลองปลูกคือผักสลัดชนิดต่างๆ เช่น กรีนโอ๊ค เรดโอ๊ค บัตเตอร์เฮด สลัดคอส เรดคอส สลัดแก้ว ซึ่งเป็นพืชที่มีราคาสูงเป็นที่ต้องการของตลาด ผลการส่งเสริมการปลูกผักสลัดอินทรีย์ในโรงเรือน พบว่าผักสลัดสามารถเจริญเติบโตให้ผลผลิตได้ดีและไม่มีปัญหาเรื่องโรครากเน่าโคนเน่า ทางสถาบันจึงได้ขยายผลส่งเสริมให้มีการปลูกผักอินทรีย์ในโรงเรือนเพิ่มขึ้น เป็นจำนวน 8 โรงเรือน

3.4 ประโยชน์หรือผลกระทบของการให้บริการวิชาการต่อชุมชนหรือสังคม

สำหรับประโยชน์และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนหรือสังคมจากการให้บริการวิชาการโครงการทำเกษตรผสมผสานเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน มีดังนี้

3.4.1 ด้านเศรษฐกิจ การให้บริการวิชาการของโครงการนี้จะช่วยตอบโจทย์การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตระดับครัวเรือนได้เป็นอย่างดี ซึ่งการส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิต ลดค่าใช้จ่ายในการใช้สารเคมี สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพืชผักอินทรีย์ และมีรายได้หลากหลายทางจากพืชที่ปลูกหลากหลายชนิดในพื้นที่สวนยางพาราและสวนผลไม้ ทำให้เกษตรกรที่เป็นครัวเรือนต้นแบบมีรายได้เพิ่มเข้ามาเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะครัวเรือนต้นแบบในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาวและบ้านทุ่งเคียน ที่สามารถขายผักสลัดอินทรีย์ที่ปลูกในโรงเรือนได้สูงถึงกิโลกรัมละ 150 บาท ส่วนผลผลิตอินทรีย์ชนิดอื่น เช่น ถั่วฝักยาว แตงกวา ค่ะน้า กวางตุ้ง กะหล่ำปลี ผักเหริย ผักกาดขาว และฝรั่ง เป็นต้น ก็มีตลาดรองรับและสามารถขายได้ในราคาที่สูงเช่นเดียวกัน ส่งผลให้เกษตรกรมีภูมิคุ้มกันและลดความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของราคาผลผลิต

ยางและผลไม้ และก่อเกิดเป็นรายได้ที่มั่นคงจากการปลูกพืชแบบผสมผสานที่มีความหลากหลายของผลผลิตทั้งในสวนยางพาราและสวนผลไม้

3.4.2 ด้านสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้เกษตรกรใช้หลักในการทำการเกษตรที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ด้วยการส่งเสริมทำเกษตรผสมผสานภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ที่มีการปลูกพืชที่หลากหลายชนิด ไม่ใช่สารเคมีทางการเกษตร แต่ผลักดันให้มีการทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์สำหรับฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและส่งเสริมการเจริญเติบโตของพืชทดแทนปุ๋ยเคมี ใช้สารชีวภัณฑ์จุลินทรีย์ในการควบคุมโรคและแมลง สิ่งเหล่านี้จะช่วยลดปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีในดิน น้ำ และในผลผลิตได้ รวมทั้งการที่แปลงเกษตรมีพืชที่หลากหลายชนิด เช่น การปลูกผักเหียงหรือสละแซมในสวนยางพาราในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาว จะทำให้ช่วยลดการชะล้างพังทลายของหน้าดินลงได้ ซึ่งผลการดำเนินโครงการพบว่าทุกชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ทั้งชุมชนบ้านทุ่งยาว ชุมชนบ้านทุ่งเคียน ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา และชุมชนบ้านศาลาน้ำ สามารถที่จะปรับเปลี่ยนกรอบคิดการทำเกษตรแบบเคมีมาทำอย่างสู่การทำเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์ ถึงแม้ในระยะปีแรกที่ดำเนินโครงการอาจจะยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้อยู่ในรูปแบบเต็มพร้อมสมบูรณ์แบบ แต่นับได้ว่าเป็นก้าวเริ่มต้นที่เป็นนิมิตหมายที่ดีที่จะสามารถนำไปสู่ความสำเร็จของการทำเกษตรที่ยั่งยืนในอนาคตต่อไปได้ และจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3.4.3 ด้านสังคม การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการ ด้วยการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป้าหมายทั้งชุมชนบ้านทุ่งยาว ชุมชนบ้านทุ่งเคียน ชุมชนบ้านศาลาน้ำ ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา และชุมชนตะโหมด ได้มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ทำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นที่ยอมรับและต้องการร่วมกัน และการที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมทำงานกันภายในชุมชนด้วยตนเอง ระหว่างชุมชน และระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อันจะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้นในอนาคต

สำหรับความยั่งยืนการใช้ประโยชน์องค์ความรู้ที่ได้รับจากโครงการบริการวิชาการของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย จากการดำเนินโครงการในระยะแรก จำนวนครัวเรือนที่ได้ดำเนินกิจกรรมของโครงการ ยังมีไม่กี่ครัวเรือนแต่เป็นครัวเรือนต้นแบบที่เข้มแข็ง ซึ่งในระยะยาวเมื่อครัวเรือนต้นแบบเหล่านั้นเกิดผลในเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น จะสามารถขยายผลไปยังครัวเรือนอื่นๆ ในชุมชน และนำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจในอนาคต ซึ่งจะทำให้ชุมชนนำองค์ความรู้ที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อในอนาคตต่อไป

3.5 การบูรณาการกับพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย

3.5.1 การบูรณาการกับจัดการเรียนการสอน โดยทางโครงการได้บูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิถีสวนท้อถิ่น ด้วยการนำนิสิตที่ลงทะเบียนในรายวิชา จำนวน 298 คน ไปศึกษาเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสานที่สอดคล้องกับธรรมชาติและบริบทของชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่

ครัวเรือนต้นแบบชุมชนบ้านทุ่งยาวและชุมชนบ้านทุ่งเคียน จำนวน 11 ครัวเรือน เพื่อให้นิสิตได้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ที่สามารถสร้างรายได้พอเพียงและเพียงพอด้วยการพึ่งพาตนเอง และสามารถสร้างความสุขให้เกิดขึ้นได้จากสิ่งที่ตัวเองมี ซึ่งกิจกรรมที่นิสิตได้ปฏิบัติมีทั้งการสัมภาษณ์และลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสานของครัวเรือนต้นแบบแต่ละครัวเรือน เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์ การเพาะพันธุ์พืชผัก การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ให้ต้นพืช เป็นต้น นอกจากนี้จากการไปศึกษาเรียนรู้ของนิสิตนับเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่ช่วยเป็นแรงกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดการพัฒนาพื้นที่แปลงเกษตรของตัวเองเพื่อให้เหมาะต่อการศึกษารู้นของนิสิตตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา

3.5.2 การบูรณาการกับงานวิจัย จากการทำเนิงานของโครงการสามารถต่อยอดงานวิจัยได้จำนวน 2 เรื่อง คือ

- 1) ประสิทธิภาพของปุ๋ยอินทรีย์ ICOFIS ต่อการการเจริญเติบโตของข้าวโพดที่ปลูกในระบบอินทรีย์ ดำเนินงานวิจัยโดยสถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการ
- 2) การศึกษาการเจริญเติบโตของผักที่ปลูกในแปลงเกษตรอินทรีย์ระบบปิดและระบบเปิด ดำเนินงานวิจัยโดยสถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการ

3.6 ข้อเสนอแนะ

3.6.1 จากการศึกษาข้อเสนองานของโครงการในปี นี้ สามารถส่งเสริมและพัฒนาครัวเรือนต้นแบบให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง เกิดเป็นองค์ความรู้ที่สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนิสิต เกษตรกร และบุคคลทั่วไปที่สนใจ จนมหาวิทยาลัยทักษิณได้รับการเชื่อถือศรัทธาจากชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และภาคเอกชน ในการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งและพัฒนานิสิตให้เกิดอัตลักษณ์ความเป็นคนดี มีปัญญา พัฒนาตนเองและสังคม ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายการเสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน จึงควรดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้จริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งต่อยอดครัวเรือนต้นแบบให้เกิดความเข้มแข็งที่จะสามารถขยายผลไปสู่เกษตรกรทั้งในและนอกชุมชนในอนาคตต่อไปได้

3.6.2 ควรมีการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดความรู้ในเชิงต่อยอดให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการตลาดและช่องทางการค้าขาย การคิดต้นทุน กำไร การตั้งราคาขาย ช่องทางการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ เป็นต้น เพื่อที่จะได้นำไปพัฒนาประกอบอาชีพที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1	รูปภาพกิจกรรม
ภาคผนวก 2	สำเนาหนังสือขออนุมัติดำเนินโครงการพร้อมโครงการที่ได้รับอนุมัติ
ภาคผนวก 3	สรุปค่าใช้จ่ายพร้อมสำเนาหลักฐานการใช้จ่ายเงินตามจริง
ภาคผนวก 4	แบบสอบถามหรือแบบประเมินโครงการ
ภาคผนวก 5	สำเนาหนังสือประสานหรือขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานภายนอก
ภาคผนวก 6	สำเนาใบเซ็นชื่อของผู้เข้าร่วมโครงการ

ภาคผนวก 1

รูปภาพกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 : สํารวจชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลเขียนข้อเสนอโครงการบริการวิชาการ ปีงบประมาณ 2561

ภาพที่ 1 สํารวจชุมชนบ้านศาลาน้ำ หมู่ที่ 3 ต.บ้านพร้าว อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง เพื่อรวบรวมข้อมูล
เขียนข้อเสนอโครงการบริการวิชาการ เมื่อวันที่ 2 ก.พ. 60

กิจกรรมที่ 2 : ประชุมวางแผนการดำเนินงานของโครงการ

ภาพที่ 2 ประชุมระดมความคิดเห็นจากแกนนำชุมชนบ้านทุ่งยาว หมู่ที่ 11 ต.โคกม่วง อ.เขาชัยสน

จ.พัทลุง เพื่อร่วมกำหนดแผนและรูปแบบของกิจกรรม เมื่อวันที่ 2 ต.ค. 60

ภาพที่ 3 ประชุมระดมความคิดเห็นจากชุมชนบ้านศาลาน้ำ หมู่ที่ 3 และชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา หมู่ที่ 8 ต.บ้านพร้าว อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง เมื่อวันที่ 4 ต.ค. 60

ภาพที่ 4 นำข้อเสนอโครงการบริการวิชาการเสนอสู่ชุมชนบ้านศาลาน้ำและชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา เมื่อวันที่ 22 ม.ค. 61

กิจกรรมที่ 3 : ดำเนินการพัฒนาในกลุ่มสวนยางและสวนผลไม้แบบผสมผสาน

3.1) พัฒนาศูนย์เรียนรู้สวนยางพาราเพิ่มป่ารักษน้ำ

ภาพที่ 5 ดำเนินการพัฒนาสวนยางพาราเพิ่มป่ารักษน้ำในพื้นที่ชุมชนตะโหมด

ภาพที่ 6 พัฒนาสวนยางพาราเพิ่มป่ารักษน้ำในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาว (แปลงเกษตรกรนายสมมิตร ปานเพชร)

ภาพที่ 7 พัฒนาสวนยางพาราเพิ่มปารักษ์น้ำในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา หมู่ที่ 8 ต.บ้านพร้าว
อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง (แปลงเกษตรกรนางจุรี พรหมแก้ว)

3.2) สำรวจและคัดเลือกครัวเรือนต้นแบบเพื่อเข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ 2561

ภาพที่ 8 สำรวจครัวเรือนในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาว หมู่ที่ 11 ต.โคกม่วง เพื่อคัดเลือกเป็นครัวเรือนต้นแบบของโครงการ

ภาพที่ 9 สํารวจครัวเรือนในพื้นที่ชุมชนบ้านศาลาน้ำ หมู่ที่ 3 ต.บ้านพร้าว
เพื่อคัดเลือกเป็นครัวเรือนต้นแบบของโครงการ

ภาพที่ 10 สํารวจครัวเรือนในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา หมู่ที่ 8 ต.บ้านพร้าว
เพื่อคัดเลือกเป็นครัวเรือนต้นแบบของโครงการ

3.3) ส่งเสริมและพัฒนาครัวเรือนต้นแบบในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาวและชุมชนบ้านทุ่งเคียน ต.
โคกม่วง อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง

ภาพที่ 11 ส่งเสริมครัวเรือนต้นแบบในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาวและบ้านทุ่งเคียน ด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานในแนวทางเกษตรอินทรีย์ และให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของปุ๋ยอินทรีย์และวิธีการทำ โดยบูรณาการร่วมกับโครงการถ่ายทอดระบบการทำเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงของสถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ

ภาพที่ 12 ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงปลาน้ำจืดให้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาว ต.โคกม่วง โดยบูรณาการร่วมกับโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหารของชุมชน (วิทยากรโดย อ.ดร. ทวีเดช ไชยนาพงษ์ และ ผศ.ดร. แจ่มจันทร์ เพชรศิริ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ)

ภาพที่ 13 ส่งเสริมการปลูกพืชในโรงเรือนให้กับครัวเรือนต้นแบบในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาวและชุมชนบ้านทุ่งเคียน โดยสร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนร่วมกับบริษัทไทยฟอร์โมชาพลาสติกอินดัสทรี จำกัด

ภาพที่ 14 จัดอบรมการทำเกษตรผสมผสานในแนวทางเกษตรอินทรีย์และการปลูกพืชในโรงเรือน ครั้งที่ 1 ให้กับเกษตรกรชุมชนตะโหมด ชุมชนบ้านทุ่งยาว และชุมชนควนยวน วันที่ 16 ก.ค. 2561 ณ ชุมชนบ้านทุ่งยาว ต.โคกม่วง อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง โดยความร่วมมือระหว่างสถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ ม.ทักษิณ กับ บ.ไทยฟอร์โมซาพลาสติกอินดัสตรี จำกัด

ภาพที่ 15 จัดอบรมการทำเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์และการปลูกพืชในโรงเรือน ครั้งที่ 2 ให้กับชุมชนเรือข่าย ได้แก่ ชุมชนดอนประดู่ ชุมชนบ้านพร้าว และชุมชนโตนดด้วน เมื่อวันที่ 31 ก.ค. 2561 ณ ชุมชนบ้านกล้วยเขา ต.ดอนประดู่ อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง โดยมีเกษตรกรครัวเรือนต้นแบบจากชุมชนบ้านทุ่งยาว (นายสมมิตร ปานเพชร และนายทวี จันทรชิว) ร่วมเป็นวิทยากรบรรยายและสาธิต (ความร่วมมือระหว่างสถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ ม.ทักษิณ กับ บ.ไทยฟอร์โมซาพลาสติกอินดัสตรี จำกัด)

ภาพที่ 16 ส่งเสริมการปลูกพืชหลากหลายชนิดและการเลี้ยงปลาให้กับครัวเรือนต้นแบบในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาว

ภาพที่ 17 ผลผลิตที่ได้จากการส่งเสริมให้ครัวเรือนต้นแบบในชุมชนบ้านทุ่งยาวและชุมชนบ้านทุ่งเคียนทำเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์บนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.4) ส่งเสริมและพัฒนาครัวเรือนต้นแบบในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนาและชุมชนบ้านศาลาน้ำ ต.บ้านพร้าว อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง

ภาพที่ 18 ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานในแนวทางเกษตรอินทรีย์ให้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนาและชุมชนบ้านศาลาน้ำ

ภาพที่ 19 ส่งเสริมและขับเคลื่อนครัวเรือนต้นแบบสู่การทำเกษตรผสมผสานบนพื้นฐานความพอเพียง เช่น ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชที่หลากหลายชนิด การเลี้ยงปูนา เป็นต้น

ภาพที่ 20 ส่งเสริมการปลูกพืชในโรงเรียนให้กับครัวเรือนต้นแบบชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนา

ภาพที่ 21 ผลผลิตที่ได้จากการส่งเสริมให้ครัวเรือนต้นแบบชุมชนบ้านทุ่งลานโยพัฒนาทำเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์บนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.5) การประสานหาช่องทางตลาดเพื่อวางจำหน่ายผลผลิตที่ได้จากโครงการ

ภาพที่ 22 การหาช่องทางตลาดสำหรับวางจำหน่ายผลผลิตที่ได้จากการขับเคลื่อนโครงการ เช่น วางจำหน่ายในตลาดชุมชน ได้แก่ ตลาดกรีนมั่งมั่ง ตลาดต้นไม้ชายคลอง และตลาดในมหาวิทยาลัย ได้แก่ TSU Green Shop และงานเกษตรแฟร์ของมหาวิทยาลัยทักษิณ เป็นต้น

3.6) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมกันขับเคลื่อนชุมชนสู่ความเข้มแข็ง

ภาพที่ 23 จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งระหว่างมหาวิทยาลัยทักษิณโดยสถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการ กับชุมชนตะโหมด ชุมชนบ้านทุ่งยาว บริษัทไทยฟอรัมพลาสติกอินดัสทรี จำกัด และบริษัทแอร์โรเอ็นเอเบิล จำกัด เมื่อวันที่ 11 ก.ย. 2561

กิจกรรมที่ 4 : จัดกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จของครัวเรือนต้นแบบสู่เกษตรกร นิสิต และผู้สนใจ

ภาพที่ 24 บุรณาการกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 0000263 วิธีชุมชนท้องถิ่น นำนิสิตจำนวน 300 คน ลงพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรที่อาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และใช้พลังของนิสิตร่วมขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง (วันที่ 19 พ.ย. 2560 และ วันที่ 18 มี.ค. 2561)

ภาพที่ 25 คณาจารย์และนักวิจัยคณะเทคโนโลยีการเกษตร ม.ราชภัฏสงขลา จำนวน 10 คน ศึกษาดูงานการทำสวนยางพาราเพิ่มปารักษน้ำของชุมชนตะโหมด เพื่อค้นหาโจทย์วิจัยชุมชน (วันที่ 18 พ.ค. 61)

ภาพที่ 26 สถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ ร่วมกับมูลนิธิรากแก้ว เชื่อมประสานคณาจารย์จาก ม.สงขลานครินทร์ จำนวน 40 คน ศึกษาดูงานการทำเกษตรยั่งยืนตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านทุ่งยาว (วันที่ 9 มิ.ย. 61)

ภาพที่ 27 คณะพยาบาลศาสตร์ ม.ทักษิณ จำนวน 10 คน ศึกษาดูงานการทำเกษตรอินทรีย์ตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านทุ่งยาว (วันที่ 13 ก.ค. 61)

ภาพที่ 28 เชื่อมประสานเกษตรกรจากชุมชนตะโหนดและชุมชนบ้านควนยวนเพื่อศึกษาดูงานด้านการทำเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์บนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านทุ่งยาว (วันที่ 16 ก.ค. 61)

ภาพที่ 29 มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้ลงพื้นที่ชุมชนตะโหมด เพื่อถ่ายทำวีดิทัศน์แนะนำมหาวิทยาลัย ในสวนยางพาราเพิ่มปาร์กษน้ำชุมชนตะโหมด ในวันที่ 23 ส.ค. 2561

ภาพที่ 30 สถาบันปฏิบัติการชุมชนฯ ร่วมกับมูลนิธิรากแก้ว เชื่อมประสานอาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ ม.สงขลานครินทร์ จำนวน 25 คน ศึกษาดูงานการทำเกษตรอินทรีย์ตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านทุ่งยาว (วันที่ 25 ก.ค. 61)

ภาพที่ 31 จัดกิจกรรมคืนความรู้สู่ชุมชน ด้วยการจัดนิทรรศการเชิงวิชาการ โดยนำผลงานโครงการบริการวิชาการ ชุดโครงการ บ้านพร้าวปั่นฝันปั่นสุข มาจัดแสดง ในงานเกษตรแฟร์ ณ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ระหว่าง 24 ส.ค.-2 ก.ย. 61

กิจกรรมที่ 5 : ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ

ภาพที่ 32 การติดตามผลการดำเนินงานของโครงการในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาวและชุมชนบ้านทุ่งตะเคียน เมื่อวันที่ 1 ส.ค. 61 เพื่อประเมินผลการดำเนินงานและรวบรวมข้อมูลปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น สำหรับนำมาต่อยอดและปรับปรุงเพิ่มเติมในโครงการปีต่อไป

ภาคผนวก 4

แบบสอบถามหรือแบบประเมินโครงการ

แบบประเมินความพึงพอใจ / ความไม่พึงพอใจ

และแบบสอบถามความคิดเห็นการให้บริการวิชาการ

โดย สถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ

โครงการการทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องสี่เหลี่ยม (☐) หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

- เพศ ชาย หญิง
- อายุ 18-24 ปี 25-35 ปี 36-45 ปี 46-55 ปี 56 ปีขึ้นไป (ระบุ.....ปี)
- ชุมชนเป้าหมาย
 ชุมชนตะโหนด ชุมชนบ้านทุ่งยาว ชุมชนอื่น ระบุ.....
 ชุมชนดอนประคู้ ชุมชนบ้านพร้าว

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจของผู้รับบริการ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องสี่เหลี่ยม (☐) ที่ตรงกับระดับความพึงพอใจหรือระดับความไม่พึงพอใจของท่านมากที่สุด

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ / ความไม่พึงพอใจ				
		พอใจมาก (5)	พอใจ (4)	พอใจน้อย (3)	ไม่พอใจ (2)	ไม่พอใจมาก (1)
	ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ					
1.	การประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรม					
2.	การติดต่อประสานงานกับสถาบันฯ					
3.	ระยะเวลาในโครงการเหมาะสม					
	ด้านบุคลากร ผู้ให้บริการ					
1.	ให้บริการด้วยความสุภาพ เป็นมิตร					
2.	ชี้แจง/ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการให้บริการที่ชัดเจน					
3.	ความรู้ และความสามารถในการถ่ายทอดของวิทยากร					

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ / ความไม่พึงพอใจ				
		พอใจมาก (5)	พอใจ (4)	พอใจน้อย (3)	ไม่พอใจ (2)	ไม่พอใจมาก (1)
	ด้านความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก					
1.	สถานที่จัดกิจกรรม					
2.	อุปกรณ์เหมาะสมเพียงพอ					
3.	น้ำดื่ม / อาหารว่าง / อาหาร					
	ด้านบทบาทของสถาบัน / มหาวิทยาลัย					
1.	การสร้างความตระหนักให้กับสังคม/ชุมชน					
2.	การชี้นำสังคม/ชุมชน					
3.	การตอบสนองความต้องการของสังคม/ชุมชน					
4.	โครงการ/กิจกรรมนี้มีผลต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน					

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น

ท่านเห็นด้วยกับการทำเกษตรแบบผสมผสานภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

ท่านคิดว่าการทำเกษตรแบบผสมผสานภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์มีผลกระทบต่อด้านต่างๆ ต่อไปนี้อย่างไร

1. ด้านสิ่งแวดล้อม

.....

.....

2. ด้านเศรษฐกิจ

.....

.....

3. ด้านสังคม

.....

.....

แนวทางในการดำเนินการโครงการต่อไป

.....

.....

ผลการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

โครงการการทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

มีผู้ประเมินโครงการทั้งหมด 53 คน เป็นผู้รับบริการในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งยาวและบ้านทุ่งเคียน จำนวน 20 คน ชุมชนบ้านพร้าว จำนวน 14 คน ชุมชนตะโหมด จำนวน 6 คน และชุมชนดอนประตู จำนวน 13 คน แบ่งเป็น เพศชายจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 และเพศหญิง จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2 และเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลช่วงอายุ พบว่า ผู้ทำแบบประเมินส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 46-55 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็น 43.4% รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 36-45 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็น 35.8% ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ทำแบบประเมินโครงการ

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	28	25.8
1.2 หญิง	25	47.2
1.3 รวม	53	100.0
2. ช่วงอายุ		
2.1 18-24 ปี	0	0.0
2.2 25-35 ปี	2	3.5
2.3 36-45 ปี	19	35.8
2.4 46-55 ปี	23	43.4
2.5 56 ปีขึ้นไป	9	17.0
2.6 รวม	53	100.0

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อโครงการ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อโครงการ

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ระดับความพึงพอใจ
	ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ	
1.	การประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรม	4.40
2.	การติดต่อประสานงานกับสถาบันฯ	4.40
3.	ระยะเวลาในโครงการเหมาะสม	4.30
	ด้านบุคลากร ผู้ให้บริการ	
1.	ให้บริการด้วยความสุภาพ เป็นมิตร	4.79
2.	ชี้แจง/ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการให้บริการที่ชัดเจน	4.53
3.	ความรู้ และความสามารถในการถ่ายทอดของวิทยากร	4.72
	ด้านความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก	
1.	สถานที่จัดกิจกรรม	4.30
2.	อุปกรณ์เหมาะสมเพียงพอ	4.34
3.	น้ำดื่ม / อาหารว่าง / อาหาร	4.26
	ด้านบทบาทของสถาบัน / มหาวิทยาลัย	
1.	การสร้างความตระหนักให้กับสังคม/ชุมชน	4.64
2.	การชี้นำสังคม/ชุมชน	4.40
3.	การตอบสนองความต้องการของสังคม/ชุมชน	4.64
4.	โครงการ/กิจกรรมนี้มีผลต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	4.68
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.49